

DEPREMZEDELERE ZEKÂT

Muharrem Balcı

4 Mart 2023

Asırlar içinde benzerine az rastlanabilen, 13,5 milyon insanın büyük bir kısmını zekât verilirdi hale getiren deprem felaketini yaşadığımız bu günlerde depremzedeler için oluşturulacak **çadır ve konteynerler için** zekât verilirdi verilemeyeceği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Öncelikle konu hakkında birkaç görüş aktarıp kendi görüşümü ifade edeceğim.

Tevbe Suresi 60. Ayette zekât gelirlerinin “Sadakalar (zekât gelirleri) ancak şunlar içindir. Yoksullar, düşkünler, sadakaların toplanmasında görevli olanlar, kalpleri kazanılacak olanlar, âzad edilecek köleler, borçlular, Allah yolunda çalışanlar ve yolda kalmışlar...” için olacağı buyrulmaktadır.

Din İşleri Yüksek Kurulu

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın fetva makamı olan Din İşleri Yüksek Kurulu'nun görüşüne göre, **Mülkiyeti afetzedelere devredilmeyen çadır, konteyner, konut vb. barınma yerleri zekât dışındaki infak ve bağışlardan yapılmalıdır:**

Deprem, sel ve benzeri nedenlerle barınma ihtiyacı ortaya çıkan ve zekât alabilecek durumda olan afetzedelere, kendilerine **mülk olarak teslim edilmek üzere**, zekât parası ile barınma yerleri (konteyner, çadır, konut) yapılması caizdir. Zekât yükümlüsü bunu bizzat yapabileceği gibi her bakımdan güvenilir kişi ve kuruluşlar aracılığıyla da yaptırabilir. **Mülkiyeti afetzedelere devredilmeyen çadır, konteyner, konut vb. barınma yerleri ise zekât dışındaki infak ve bağışlardan yapılmalıdır.** Zira dinimize göre dayanışma ve yardımlaşma sorumluluğu sadece zekâttan ibaret değildir. Dolayısıyla zekât dışındaki infak ve bağışlar ile de yardıma muhtaç olanlara ulaşmak ve yaralarını sarmak inancımızın bir gereğidir. (<https://kurul.diyanet.gov.tr/Cevap-Ara/1094/afetzedeler-icin-zekat-parasiyla-barinma-yerleri-konteyner-cadir-konut-yapilmasi-caiz->

midir#:~:text=Zek% C3% A2t% 20y% C3% BCk% C3% BCml% C3% BC

s% C3% BC% 20bunu% 20bizzat% 20yapabilece% C4% 9Fi,d% C4% B1% C5% 9F% C4% B1ndaki% 20infak% 20ve% 20ba% C4% 9F% C4% B1% C5% 9Flardan% 20yap% C4% B1lmal% C4% B1d% C4% B1r.)

Prof. Dr. Saffet Köse'nin görüşü

Zekât, İslam'ın beş şartından birisidir. Dinen zenginlik ölçüsü sayılan mali imkâna sahip olan mü'minlere farz bir ibadettir ve Allah'ın ihtiyaç sahiplerinin bir hakkı olarak belirlediği (En'âm, 6/141; Zâriyât, 51/19) asgari miktardaki yükümlülüktür, sekiz sınıf insana verilir (Tevbe, 9/60).

Deprem, sel baskını, yangın, salgın hastalık, heyelan, tsunami hatta savaş gibi afetlerin getirdiği olağanüstü hallerde toplumun kurtarma, barınma, beslenme, giyinme, cenaze işlemleri, savunma gibi acil ihtiyaçlarının karşılanması önem ve öncelik arz etmektedir. Bu tür hallerde gerekli şartları yerine getirmek koşuluyla güvenilir kişi ve kuruluşlar aracılığı ile zekâtın ilgili ihtiyaçlara harcanması bu ibadetin yerine getirilmesinin en güzel yollarından birisidir. Allah'ın rızasını ve hüznü gönülleri kazanmanın, onların duasına girmenin en kestirme yoludur. Bu tür durumlarda kişiye zengin bile olsa malına ulaşamaz halde bulunduğu ve bu sebeple ihtiyaç içinde bulunduğu sürece (ibnü's-sebîl) zekât verilebilir.

Öte yandan mali yükümlülük zekât ile sınırlı da değildir. Kur'ân-ı Kerîm, mü'minlerin zekât dışında da mali görevlerinin bulunduğunu sık sık tekrar eder ve bunu infak olarak isimlendirir. Mesela: “*Allah yolunda sevdiklerinizden infak etmedikçe asla iyiliğe ulaşamazsınız*” (Âl-i İmrân, 3/92) ayetinde zekât vermekle görevin bitmediği ya da zekât yükümlüsü olmasa bile gücü ölçüsünde hayırdan geri kalmanın Müslümanlıkla bağdaşmadığını, hayırdan nasibi olmayanların Kur'ân-ı Kerîm'de övgüyle bahsedilen iyiler (ebrâr) sınıfına (İnsan, 76/5; İnfîtâr, 82/13; Mutaffîfîn, 83/22-28) asla giremeyeceği anlatılır. Ayrıca Rasûl-i Ekrem (s.a.s.) malda zekât dışında hakların bulunduğunu da net ifadelerle ortaya koyar (Tirmizî, “Zekât”, 27; Dârimî, “Zekât”, 13).

Hz. Peygamber insandaki cimrilik duygusunun gücünü de dikkate alarak zekâtı imanın kesin delili” sayar (Müslim, “Tahâret”, 1; İbn Mâce, “Tahâret”, 5). Cimrilik eğilimine rağmen onu yenip Allah rızası için verebilmek imanının sıdkını / gerçekliğini gösterdiğinden Türkçedeki kullanımından farklı olarak ona *sadaka* da denilmiştir.

Zekât ve infak *ihsan* ve *takva* ölçüsünde dini hayata sahip olan mü'minlerin özelliğidir (Bakara, 2/2-3; Lokman, 31/2-5). İhsan, faziletlerle bezenmek; takva, kötülüklerden arınmak demektir.

Saffet Köse'nin görüşünde, çadır veya konteynerlerin “depremzedelerin mülkiyetine geçmesi” şartı yoktur.

Abdülaziz Bayındır'ın Görüşü:

Prof. Dr. Abdülaziz Bayındır'ın görüşünde ise çadır ve konteynerlerin mülkiyetinin depremzedede kalması şartı olmayıp, konuya Tevbe Suresinin 60. Ayeti kapsamında bakılabileceği belirtilmektedir.

“Ayette 8 sınıftan bahseder. 4 tanesi lâm harfî celille ‘kendi ellerine verilecektir. Bunlar kimdir? Fakir olanlar, çaresiz kalmış kişiler (ona vereceksin ki yesin, içsin), zekât konusunda çalışan insanlar ve kalpleri İslam’a ısındırılacak olanlar. Bir de esirler, boyunduruk altında olanlar, çaresizler, borçlular, Allah yolunda olanlar. Kendi ellerine verilecek olanlar 4 sınıftır. Onun dışındakilere yol yaparsınız, savaş harcamaları yaparsınız zekâttan olur. Bizzat eline vermeye gerek yok. Mezheplerde farklı görüşler vardır ancak yol, konteyner ve ev yapılması için zekâttan harcama yapılabilir.” <https://www.fetva.net/zekat-fitre-yazili-fetvalar/deprem-bolgesinde-gecici-barinma-yerleri-kurulmasi-icin-zekat-verilir-mi.html>

Prof. Dr. Mehmet Görmez'in Görüşü

Diyanet İşleri Eski Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez, İGİAD'ın sorusu üzerine verdiği cevapta,

“Aynen katılıyorum. Böyle bir zaruret ortamında bir yıl sonra konteynerin mülkiyeti sona erecek diye zekâta sayılamaz denemez. Mutlak tasarruf sahibi olmak mülkiyetin bir çeşididir. Buraya takılmamak gerekir. Ben bunu kurula da yazdım. Cevap bekliyorum” demektedir. Sayın Mehmet Görmez de cevabında belirttiği gibi, çadır ve konteynerler zekâttan verilebilir”,

görüşündedir.

Prof. Dr. Servet Bayındır'a göre de;

“Aslolan malın ehil kişilere ulaşmasıdır; bu doğrudan elden verilerek kişilerin mülkiyetine geçirilmesi yoluyla olabileceği gibi resmi veya özel nitelikli güvenilir yardım kuruluşları vasıtasıyla muhtaca teslim yahut çadır, konteyner, yakıt, yiyecek vb. muhtacın hizmetine sunulmak suretiyle de yerine getirilebilir. Depremzedelerden

her biri ilgili ayetteki “Fukara, Mesakin, Amilin, Rikab, Ğarimin, İbnü’s-sebil” kavramlarının biri veya birkaçının kapsamına girerler.”

Kanaatim:

Depremzedelere verilen çadır ve konteynerler kalıcı konutlara geçinceye kadar depremzedelerin kullanımına veriliyor ve konteynerin içindeki eşyalar depremzedenin oluyor. Çadır veya konteyneri bağışlayanların konteyner üzerinde tasarrufu kalmıyor, bütün tasarruf depremzedeye geçiyor.

Bağışlanan Konteynerin depremzedenin mülkiyetine geçip geçmediğinin kararını hukuk vermelidir. Afetzedenin en zaruri barınma ihtiyacını karşılayan çadır ve konteynerlere mülkiyet açısından değil, depremzedenin zaruri barınma ihtiyacının görülmesi açısından bakılmalıdır.

Medeni hukukumuzda da ihtiyaç sahiplerinin kendilerine infak kapsamında zekât ve sadaka olarak verilen çadır veya konteynerler menkul mal hükmündedir. Bu menkul malları üzerinde Hududullah’ı tecavüz etmeyecek şekilde diledikleri gibi tasarruf etme hakları vardır. Zekât verenler, infak edenler bu ibadetlerini yerine getirirken, ihtiyaç sahiplerine kalıcı konutların teslimi halinde çadır ve konteynerlerin başka bir zaman veya mahalde başka muhtaçların ihtiyacı halinde bu ihtiyaç sahiplerinden alınıp yeni ihtiyaç sahiplerine verilebileceğinin bilincindedirler. Adı üzerinde geçici konutlar, çadırlar veya konteynerler. Başka bir deyişle infak sahiplerinin iradesi Allah’ın bu konudaki emir ve mülâhazasına uygundur.

Bir başka önemli nokta; zekâtın, İslam toplumunda herkesin zekât verebilecek hale gelmesi amacına matuf olmasıdır. Müslümanlar zekâtlarını hakkı ile verdikçe toplumda zekâta muhtaç insan sayısı azalacaktır. Depremzedeler kalıcı konutlarına geçtikçe, barınma ihtiyaçları karşılanmış olacak, bu menkul mallarını kendilerinden sonraki ihtiyaç sahiplerine infak etmiş olacaklardır.

Temennimiz, toplumun görüşüne itibar ettiği Diyanet teşkilatının Din İşleri Yüksek Kurulu’nun yukarıda aktardığımız görüşünü değiştirerek depremzedelere yapılacak zekât ibadetinin ziyadesiyle çoğalarak bu önemli yaraların sarılmasına vesile ve öncülük etmesidir.

Yüce Allah’ın bütün sadakalarımızı kabul etmesi dileklerimizle...